

Správa predsedu ZED za rok 2017/2018

Valné zhromaždenie ZED 14. apríla 2018
Biblická škola, Martin

„Tak zmýšľaj o nás každý ako o služobníkoch Kristových a o šafároch tajomstiev Božích. Od šafárov sa vyžaduje, aby každý bol verný.“ (1K 4,1-2)

Milé sestry, vážení bratia,

pomerne dlho som uvažoval, akú formu správy zvoliť pre dnešné valné zhromaždenie nášho Združenia evanjelických duchovných (ZED). Je prakticky nemožné hovoriť o našom združení a pritom ignorovať pomery, ktoré už dlhší čas charakterizujú dianie v našej Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania na Slovensku (ECAV). ZED a ECAV sú ako spojené nádoby. Je síce pravda, že nie každý kňaz alebo ordinovaný diakon ECAV je členom ZED, ale každý člen ZED musí byť podľa platných stanov združenia kňazom alebo ordinovaným diakonom ECAV na Slovensku. Takže, či už sa to niekomu páči alebo nie, ZED a ECAV nemožno od seba oddeliť, a táto skutočnosť mala vplyv aj na vypracovanie správy, ktorú vám týmto predkladám.

My všetci sme šafári. Ako takí sme zvyknutí na každoročné bilancovanie uplynulého obdobia. Máme skúsenosti s podávaním kňazských správ o duchovno-náboženskom živote našich zborov, s kontrolami účtovníctva, so zasadnutiami výročitých zborových presbyterstiev a konventov. Ako duchovní pastieri však pomerne často bilancujeme aj mimo takýchto oficiálnych zasadnutí. Premýšľame nad tým, čo všetko sa v našich zboroch odohralo v minulosti, čím zbory žijú v súčasnosti, koho sme získali alebo naopak stratili, v ktorej oblasti to funguje dobre a v ktorej by bolo treba dačo zlepšiť, čo nás teší alebo hnevá.

Jednou z vecí, nad ktorou sa snáď každý jeden kňaz zamýšľa predovšetkým, je kazateľský úrad, do ktorého bol povolaný. Sme kazateľmi Božieho slova. Písmo sväté o Božom slove hovorí, že stvorilo všetko, čo existuje, a že v svojich účinkoch je nesmierne mocné. Predpokladám, že drvivá väčšina z nás dospela k podobnému poznaniu a skúsenosti, ako kedysi prorok Jeremiáš: **„Keď si však poviem: Nebudem Ho spomínať a nebudem už kázať v Jeho mene, tak mi je v srdci, akoby bol žeravý oheň zovretý v mojich kostiach. Namáhal som sa udržať to v sebe, ale nevládzem.“**¹ Sám Boh o svojom slove hovorí, že je **„... ako kladivo, ktoré rozráža skalu“**². Keď však konfrontujeme biblické výroky o Božom slove so skutočnosťou v našich cirkevných zboroch, ako počtom neustále upadáme, ako sa nám kostoly vyprázdňujú, zmocňujú sa nás rôzne pochybnosti, takže si neraz kladieme otázku: – *Naozaj má náš kazateľský úrad zaslúbenie, že môže ovplyvniť a zmeniť človeka?* V prvom momente na takú otázku zvyčajne reagujeme skepticky: – *Nie, niečo také dnes už neplatí. Dokonca ani pri tých ľuďoch, ktorí na rozdiel od iných kázňou Božieho slova nepohrdajú.*

¹ Jer 20,9

² Jer 23,29

V 4. knihe Mojžišovej čítame: „**Boh nie je človekom, aby klamal... Či nevykoná, čo povedal? Či nesplní, čo vyriekol?**“³ A Pán Boh nám prostredníctvom proroka Izaiáša odkazuje: „... **moje slovo, ktoré vychádza z mojich úst: nenavráti sa ku mne prázdne, ale vykoná, čo sa mne páči, úspešne spraví, na čo ho posielam.**“⁴ Tieto slová jednoznačne podporujú presvedčenie, že Božie slovo vždy vykoná to, kvôli čomu ho Pán Boh poslal. Ono totiž tvorí, ovplyvňuje a premieňa, „**rozráža skalu**“ a buduje bez ohľadu nato, či ho ľudia počúvajú alebo nie. Ako však môže Božie slovo vykonať niečo na ľuďoch, ktorí ho počúvajú len občas alebo mu dokonca nikdy nie sú ochotní venovať svoju pozornosť a čas?

Autor Listu Židom hovorí, že „**slovo Božie je živé a mocné a je ostrejšie než ktorýkoľvek dvojsečný meč a preniká až do rozdelenia duše a ducha, kĺbov a špikov a je schopné posudzovať hnutie a zmýšľanie srdca.**“⁵ Ostré Božie slovo teda pôsobí nielen tam, kde ho počúvame, ale aj tam, kde si pred ním zakrývame uši. Pán Boh pôsobí a koná aj tam, kde si my myslíme, že jednoducho nie je Jeho miesto. Pracuje aj na takých ľuďoch, ktorí pred Jeho slovom unikajú a Ho odmietajú. Znova a znova prichádza aj k takým ľuďom, ktorí si svoj sluch pred Jeho hlasom zatvárajú. Na oslovenie človeka má totiž oveľa viac možností, než si dokážeme predstaviť. Preto chcem všetkých nás povzbudiť, aby sme v službe na vinici Pánovej nepoľavovali, ale Božie slovo zvestovali všade, kde to je čo len trochu možné. Nech je nielen na našich slovách, ale aj skutkoch poznať, že sme služobníci Kristovi a šafári tajomstiev Božích. Mnohí ľudia, o ktorých si myslíme, že sa od Pána Boha úspešne raz a navždy odpútali, už možno nedokážu príliš dlho odolávať pôsobeniu Jeho slova a lásky. Pán Boh je pre nich v svojej dobrotivosti a láske jednoducho prisilný. Možno chýba už len celkom malý popud k tomu, aby sa múry, ktorými sa obohneli, definitívne zrútili. Božie slovo dokáže človeku otvoriť nebesá, dokáže mu otvoriť bránu do večného života. Preto je naša verbálna ako aj neverbálna služba tomuto slovu tak veľmi dôležitá. To však napokon znamená, že by sme v žiadnom prípade nemali byť skeptickí, aj keď mnohí naši súčasníci zvestou Božieho slova zjavne pohrdajú. Pán Boh si – možno aj s naším príspevom – nájde inú cestu k ich srdciam.

A tu sa dostávam k druhej veci, na ktorú by som dnes chcel poukázať. Je ňou skutočnosť, že postavení do kazateľského úradu všetci „**sme Boží spolupracovníci**“⁶. Ako takí samozrejme tvoríme spoločenstvo Božích spolupracovníkov. Zdôrazňujem, že spoločenstvo spolupracovníkov a nie spoločenstvo konkurentov. Súčasná situácia mi však veľmi pripomína niekdajší stav v Korinte. Delíme sa do všelijakých väčších či menších skupiniek a hovoríme: „**Ja som Pavlov, ja však Apollov, ja však Kéfasov, ja však Kristov.**“⁷ Nech sa páči, každý si do tohto zoznamu slobodne doplníme z radov ECAV meno, ktoré je nášmu srdcu najbližšie...

³ 4M 23,19

⁴ Iz 55,11

⁵ Žid 4,12

⁶ 1K 3,9

⁷ 1K 1,12

Obraz o sebe samých sme si mohli ozrejmiť v novembri 2017 na zasadnutí výboru ZED, ktoré bolo rozšírené o predsedov zo seniorátov. Ich svedectvá zo spoločenstiev našich duchovných v seniorátoch boli smutné. Práca na solídnej úrovni funguje v troch – štyroch seniorátoch a to za cenu nesmierneho úsilia, aby sa im súčasnú úroveň podarilo zachovať. V ostatných seniorátoch možno hovoriť o úpadku. Seniorálnym zasadnutiam neraz chýba zmysluplná náplň. Duchovní účasť na nich preto považujú za stratu času. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že sme nesmierne rozdrobení. Žijeme veľmi individualisticky. Každý sa stará predovšetkým sám o seba. Pomerne často naše spoločenstvo ovplyvňujú a ničia problémy vo vzájomných vzťahoch. Nikto nikomu nedôveruje. Niekde vznikol spor, inde nedorozumenie vo vzájomnej komunikácii. V ďalšom prípade sa nedarí vytvoriť alebo obnoviť korektný vzťah hneď na prvý pokus. Cítíme, že to je zlý a nebezpečný trend. Spoločenstvo totiž znamená život. Keď sa spoločenstvo rozpadá, vtedy sa k slovu dostáva smrť. Smrť vo vzájomných vzťahoch prináša so sebou aj smrť radosti zo života a vôbec zmyslu života ako takého. Otázka znie: Ako môže chcieť choré, priam mŕtve spoločenstvo duchovných podnecovať ozdravný či oživovací proces života cirkvi? **„Či môže vodiť slepý slepého? Či nepadnú obaja do jamy?“**⁸ Pred malou chvíľou som uviedol, ako veľmi dôležitá je naša verbálna aj neverbálna služba Božiemu slovu. Ako spoločenstvo kazateľov Božieho slova nie sme pre našich poslucháčov dôveryhodní, ak vodu kážeme, ale víno pijeme. Môžu o nás zmýšľať ako o služobníkoch Kristových, keď pozorujú, že ako šafári tajomstiev Božích nie sme verní?

Minulý rok narástla nespokojnosť mnohých členov ZED do nevídaných rozmerov. Najskôr sa to prejavilo na Valnom zhromaždení 1. 5. 2017 na Táloch, kedy jeho účastníci neschválili správu predsedu ZED a prijali uznesenie, ktoré túto skutočnosť označilo za vyslovenie nedôvery voči nemu. Týmto uznesením taktiež navrhli zvolanie mimoriadneho valného zhromaždenia so zámerom odvolať predsedu ZED a zvoliť nového. Rastúcu nespokojnosť členov ZED dokumentuje aj podanie žiadosti viac než 25% členov ZED na zvolanie mimoriadneho valného zhromaždenia s cieľom naplniť spomenuté uznesenie, čiže odvolať predsedu ZED a zvoliť nového. Brat predseda ZED Daniel Midriak 21. 8. 2017 zo svojej funkcie abdikoval. Kvôli zvolaniu mimoriadneho valného zhromaždenia nasledovali spory vo výbore ZED. Žiadosť 25% členov ZED ako aj uznesenie samotného výboru z 19. 6. 2017 o zvolaní mimoriadneho valného zhromaždenia na september 2017 totiž niektorí jeho členovia spochybňovali. Mimoriadne valné zhromaždenie sa napokon konalo 25. 9. 2017 v Banskej Bystrici, na ktorom bol zvolený nový predseda ZED a tiež kooptovaný člen výboru na uprázdnené miesto tajomníka ZED. Aby sa učinilo zadosť Stanovám ZED, výbor ZED si na najbližšom zasadnutí vôľu mimoriadneho valného zhromaždenia osvojil a kooptoval brata Ondreja Kolárovského na miesto tajomníka ZED.

Za všetky prípady, ktoré prehlbujú nespokojnosť mnohých členov ZED, spomeniem len jeden, a síce ten najčerstvejší – ako inak, zo Západného dištriktu (ZD). Na základe Stanoviska Osobitného senátu Generálneho súdu (OS GS) ECAV k dĺžke volebného obdobia vedúcich biskupských úradov menoval brat dištriktuálny biskup Milan Krivda sestru Zuzanu Žilinčikovou, vedúcu Biskupského úradu vo Zvolene z večera do

⁸ L 6,39

rána za námestnú farárku do cirkevného zboru v Lovinobani. Od zverejnenia Stanoviska OS GS ECAV na webstránke ECAV mu stačilo približne len 15 hodín na to, aby svoje rozhodnutie prerokoval s menovanou sestrou, so zainteresovanými seniormi a ešte získal aj súhlas zboru biskupov. Právny a etický rozmer tejto kauzy nechávam v tejto chvíli bokom. Osvojujem si myšlienku nemenovaného kolegu, že dnešné valné zhromaždenie by sa malo sestry Žilinčikovej ráznym spôsobom zastáť a ZED by jej mal poskytnúť nielen morálnu, ale aj právnu a finančnú pomoc.

Pokiaľ ide o ZED ako celok, treba povedať, že stagnácia v jeho práci a pôsobení korešponduje so situáciou v seniorátoch. Stanovy ZED hovoria: „*Jeho poslaním je pestovať bratsko-sesterské vzťahy a modlitebné spoločenstvo, napomáhať sebvzdelávaniu, prehľbovať vnútromisijnú prácu v cirkvi, ochraňovať a zastávať stavovské a sociálne záujmy svojich členov...*“ Čo z tohto sa nám darí naplňovať? Vzťahy sú rozbité, napomáhanie sebvzdelávaniu chabé a ochrana stavovských záujmov členov prakticky žiadna. Časopis Melanchton sa aspoň v elektronickej podobe nasmelo ozval po takmer dva a pol ročnej odmlke. Človek sa akosi nemôže zbaviť pocitu, že keby ZED nedisponoval zaujímavou ponukou niekoľkých pôžičkových a podporných fondov, ktoré členovia intenzívne využívajú, tak by len veľmi ťažko hľadal dôvody pre zotrvanie v ňom. Ak ZED prestane plniť svoje poslanie, ak nám, jeho členom prestane záležať na naplňaní cieľov, pre ktoré sme sa pri jeho zakladaní sami rozhodli, potom ho neskôr sotva dokážeme pozdvihnúť na pôvodne zamýšľanú úroveň. Domnievam sa, že sme vo fáze, kedy sa ZED ešte zachrániť dá, a preto by sme do jeho reštartu, aby si plnil svoje pôvodné poslanie, mali investovať maximálne úsilie.

V tejto súvislosti považujem za potrebné poukázať na nasledujúci problém, ktorý má zrejme za následok mnohé z našich súčasných ťažkostí. Je ním absencia opravdivého pokánia. Svojho času ma veľmi nepríjemne prekvapili slová jedného zo starších kolegov. Len čo sme vyšli z kostola, kde sme v rámci SPK pristupovali k svätej Večeri Pánovej, iný kolega mu hneď začal takpovediac čistiť žalúdok a svoje výčitky zakončil slovami: „*To ti v živote nezabudnem...*“

Narušené vzťahy nás vedú k tomu, že sa zvykneme nálepkovať rozličným spôsobom. Reč býva o Talibane, Judášoch, zradcoch či slniečkároch... A tak sa vzájomne zatracujeme, obchádzame. Jedni druhých zo spoločenstva Božích spolupracovníkov vylučujeme. Iní zasa spoločenstvo kazateľov Božieho slova opúšťajú sami a dobrovoľne. A pritom sa všetci považujeme za služobníkov Kristových a šafárov tajomstiev Božích. Čo tak o Kristovi ľuďom nielen rozprávať, ale Ho spôsobom nášho života aj napodobňovať? Ako by sa Pán Ježiš zachoval na našom mieste?

Domnievam sa, že veľmi peknú odpoveď nám dal pri poslednej večeri so svojim učeníkmi. Pri tejto večeri išlo o dodržanie tradície, ktorá slúžila nielen na pripomenutie si vyslobodenia z egyptského otroctva, ale aj na pestovanie a upevňovanie vzájomných vzťahov a priateľstiev. Ak nejakú tradíciu prerušíme, už len veľmi ťažko sa k nej niekedy zasa vrátíme. Ak sa prestaneme ako služobníci Kristovi a šafári tajomstiev Božích spolu stretávať, rozprávať sa, modliť sa, len veľmi ťažko v budúcnosti naše vzťahy obnovíme a dáme znova do poriadku. Ak raz niečo prerušíme, už len veľmi ťažko nájdeme cestu späť. A vtedy strácame aj spoločenstvo, ktoré sme spolu tvorili. Skúsme porozmýšľať, kde všade sa nám už

takéto spoločenstvá definitívne rozpadli. Kedysi sme boli ich súčasťou, ale dnes sú navždy stratené a preč.

Tiež by bolo dobré si uvedomiť, že Pán Ježiš si sadol za jeden stôl aj s Judášom. Stretnutiu so zradcom sa vôbec nesnažil vyhnúť. Jedol a pil s človekom, ktorý Ho posielal na istú smrť, a ktorý už mal v tom čase za zradu na Ňom slúbených 30 strieborných dávno vo svojom vrecku. Čo nám tým chce Pán Ježiš vlastne povedať? Nemali by sme aj my podobne zaobchádzať s tými z nášho spoločenstva, ktorí nám ublížili? Povedzme s tými, ktorí o nás šíria nepravdivé reči, čo im dodnes nevieme odpustiť. Alebo s tými, ktorí nám niekedy povedali alebo urobili niečo nepremyslené. A to aj v prípade, že by išlo o čosi naozaj veľmi zákerné. Nemali by sme sa aj my niekedy pokúsiť vo vzťahu k nim o nový začiatok? Nemali by sme im ponúknuť posedenie za spoločným stolom? Nemali by sme im podať ruku na zmierenie? Netreba však zabúdať na to, že to isté môže platiť aj v opačnom garde. Možno sme práve my tí, ktorí sme sa previnili proti druhým. Možno sme to práve my, ktorým by tí druhí mali odpustiť. Smieme však počítať s tým, že nám vyjdú v ústrety, ak my nie sme ústretoví k nim? Či sa náhodou nemodlievame: **„A odpusť nám viny naše, ako aj my odpúšťame vinníkom svojim?“**⁹ Zmiereniu samozrejme nepomôžeme tým, že budeme len vyčítavo jeden na druhého ukazovať prstom. Každý by sa mal pýtať predovšetkým sám seba: Kde som spravil chybu? Čo som mohol povedať alebo urobiť inak? Ako by som sa v podobnej situácii zachoval dnes? Ako by som mohol napraviť to, čo som pokazil?

Vzájomné zmierenie podľa môjho názoru úzko súvisí s ďalším problémom, ktorý nás trápi dlhé roky. Je ním nespracovaná minulosť. To si možno uvedomiť trebárs pri čítaní diplomovej práce Zuzany Pivkovej-Žiškovéj na tému Okolnosti vzniku, činnosť a revitalizácia Združenia evanjelických duchovných, ktorú ZED vydal minulý rok pre svoju vnútornú potrebu. V súvislosti s konferenciou v Turčianskych Tepliciach z roku 1968 sa v nej spomína napríklad spor týkajúci sa nehnuteľností v Beckovskej Vieske. Dnes, po uplynutí polstoročia, spory ohľadom tohto majetku, žiaľ, pretrvávajú stále. A riešenie, s ktorým by boli spokojní všetci podielníci, je stále v nedohľadne.

Spomenutá diplomová práca sa však primárne venuje vývoju pastorálnych konferencií, ktorých organizovanie vyústilo do založenia dnešného ZED. Spomína sa v nej snaha evanjelických duchovných v roku 1968 združených okolo brata farára Mateja Taslera o zrušenie Ústredia slovenských evanjelických kňazov (ÚSEK), obnovenie Všeobecnej pastorálnej konferencie (VPK) a založenie ZED. Citujem: *„Potreba združovať sa... v kňazoch pretrvávala, no bolo im to zakázané. Ak sa chceli stretnúť, hoci aj traja duchovní, jeden z nich musel byť konfident a museli sa hlásiť štátnemu tajomníkovi.“* Prvým impulzom v snahe o dosiahnutie vytúženej zmeny bolo stretnutie viacerých kňazov 17. 4. 1968, teda presne pred 50. rokmi na Čertovici. Pokračovalo zvolaním konferencie do Turčianskych Teplíc o dva týždne neskôr. Potom sa prípravné práce na založenie ZED preniesli do generálneho presbyterstva (GP) a prípravného výboru zriadeného pri GBÚ. GP však svoje pôvodné uznesenie o založení ZED napokon zrušilo. Stalo sa tak zrejme predovšetkým kvôli celospoločenskej situácii, ktorá sa nevyvíjala priaznivo. Podľa uvedenej diplomovej práce sa do priprav založenia ZED a obnovenia VPK zapojilo spolu 41 osôb, z ktorých 13 je vedených v registratúrnych zväzkoch Štátnej

⁹ Mt 6,12

bezpečnosti (ŠtB) v kategóriách vedomých spolupracovníkov, pričom 9 z nich spoluprácu s ŠtB podpísalo ešte pred rokom 1968. Boli ich úmysly pri snahe založiť ZED úprimné alebo majú naopak zásluhu na tom, že GP pôvodné rozhodnutie o založení ZED napokon zrušilo? Domnievam sa, že nespracovaná minulosť z obdobia komunizmu a chýbajúca podrobná analýza kvalitatívnej úrovne spolupráce mnohých duchovných s bývalou ŠtB má nezanedbateľný podiel na súčasnej nie dobrej situácii v našom združení a samozrejme aj v ECAV ako takej.

Problém nespracovanej minulosti som si nanovo uvedomil aj pri čítaní niektorých statí z diela profesora Michala Bodického: Čo sa robí v cirkvi evanjelickej augsburského vyznania v Uhorsku? Odcitujem len niekoľko jeho slov o našich vrchnostiach a voľbách farárov: *„Nedovolia voliť za farárov... takých ľudí, ktorí sú na to spôsobilí a cirkevné zbory by si ich radi zvolili... cirkevné zbory si slobodne volia svojich kňazov... Táto slobodná voľba sa zakladá na článkoch viery, to znamená na našom cirkevnom učení (pozri Šmalkaldské články „O cirkvi“). V týchto článkoch je zakotvené, že právo povolania a voľby kňazov patrí cirkevným zborom. Iba potom prichádza biskup, aby ordinoval človeka, ktorý bol uznaný za hodného prisluhovať sviatosti. Zároveň je povolaný ku kazateľskému úradu. Nie je tam žiadna zmienka, že by biskup alebo vyššia cirkevná vrchnosť mali do voľby kňaza nejakým spôsobom zasahovať.“* Ja už len dodám, že tieto jeho slová majú dnes 127 rokov. Je neuveriteľné, ako nás neudelené súhlasy k voľbe za zborových farárov či seniorov z posledného roka či dvoch vrhajú späť na začiatok poslednej dekády 19. storočia. Ako keby sme silou mocou chceli celému okolitému svetu dokázať, že čas v prípade našej cirkvi naozaj nezohráva žiadnu podstatnú úlohu, pretože my počítame s večnosťou... Nedokázali sme spracovať minulosť. Zotrvali sme pri škodlivej praxi odporujúcej našim vieroučným knihám, ktorá neraz veľmi pochybným spôsobom zasahuje do života našich kňazov, cirkevných zborov i seniorátov.

Celkom na záver už len niekoľko krátkych poznámok: Ako služobníci Kristovi a šafári tajomstiev Božích dostávame k našej službe od Pána Boha rozličné dary. Každý z nás je nenapodobiteľný originál, a preto v službe Pánu Bohu a ľuďom dokáže ponúknuť niečo, čo iní ľudia nie. Tiež som presvedčený o tom, že drvivá väčšina z nás si svoju službu a s ňou spojené povinnosti plní podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia. Bolo by dobré vždy znova a znova si pripomínať a uvedomovať si, že Pán Boh nič nechce na tejto zemi vykonať bez spolupráce s nami. Pán Boh chce konať stále nové zázraky Jeho lásky, milosti, práva a spravodlivosti. A to všetko prostredníctvom nás. A práve preto sa od nás vyžaduje, aby sme všetci bez výnimky ako služobníci Kristovi a šafári tajomstiev Božích boli verní.

Mgr. Ján Bunčák
predseda ZED